Valiokunnan lausunto HaVL 12/2020 vp─ U 2/2020 vp

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamiseksi ja 14.1.2020 annettu muutettu ehdotus Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä (oikeudenmukaisen siirtymän rahasto)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamiseksi ja 14.1.2020 annettu muutettu ehdotus Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä (oikeudenmukaisen siirtymän rahasto) (U 2/2020 vp).

Hallintovaliokunta on käsitellyt ennakollisesti jatkokirjelmän UJ 21/2020 vp — U 2/2020 vp.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- aluekehitysjohtaja Johanna Osenius, työ- ja elinkeinoministeriö
- EU-erityisasiantuntija Joanna Tikkanen, valtioneuvoston kanslia
- budjettineuvos Rauno Lämsä, valtiovarainministeriö
- kehittämispäällikkö Annukka Mäkinen, Suomen Kuntaliitto

Viitetiedot

Valiokunta on antanut komission alkuperäisestä ehdotuksesta lausunnon HaVL 3/2020 vp — U 2/2020 vp.

Valmis
5.1

Valiokunnan lausunto HaVL 12/2020 vp

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio on antanut oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa koskevan alkuperäisen ehdotuksen (KOM(2020) 22 lopullinen) tammikuussa 2020 osana EU:n Vihreän kehityksen -kokonaisuutta. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston avulla tuetaan alueita, joihin ilmastoneutraaliin talouteen siirtyminen aiheuttaa vakavia sosioekonomisia haasteita.

Jatkokirjeessä on kyse komission 28.5.2020 antamasta muutetusta ehdotuksesta, jolla korotettaisiin rahaston määrärahoja ja muutettaisiin varojen jakomenetelmää lisärahoitusehdotuksesta johtuen.

Ehdotuksen käsittely kytkeytyy kiinteästi monivuotisia rahoituskehyksiä ja elvytyspakettia koskeviin ratkaisuihin.

Valtioneuvoston kanta

Komission muutettua rahoituskehysehdotusta vuosille 2021—2027 (MFF+) ja ehdotusta uudeksi elpymisvälineeksi tarkastellaan ja linjataan erikseen ehdotuksia koskevassa valtioneuvoston E-kirjeessä E 64/2020 vp.

Komission ehdotusten rahoituksen mitoitukseen ja rahoituksen luonteeseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

Tarkennetut kannat komission ehdotuksiin oikeudenmukaisen siirtymän rahastoksi:

Suomi pitää jakomenetelmää perusteltuna, sillä se rajaisi rahaston kriteerien pohjalta jäsenvaltioille kohdennettavaa maksimisaantoa sekä turvaisi myös tietyn vähimmäissaantotason jäsenvaltioille.

Valtioneuvosto kannattaa komission ehdotusta siitä, ettei elpymisvälineestä rahoitettavan lisärahoitukseen liittyisi pakollista siirtovelvollisuutta jäsenvaltioiden Euroopan aluekehitysrahasto- ja Euroopan sosiaalirahasto plus -saannoista. Lähtökohtana on, että rahoituskehyksestä rahoitettavan osuuden osalta siirtovelvollisuuden tulee säilyä. Jatkoneuvotteluissa Suomi voi tarkastella uudelleen kantojaan, mikäli oikeudenmukaisen siirtymän rahoitus kokonaisuutena voidaan riittävällä tasolla turvata ja tämä on tarpeellista sovun aikaansaamiseksi.

Muut kuin EU:n rahoituksen mitoitusta koskevat kannat U 2/2020 vp — SuVL 3/2020 vp ovat edelleen voimassa.

Suomen kannat ovat alustavia, ja niitä tullaan tarkentamaan lainsäädäntöehdotuksen käsittelyjen edetessä ja rahoitusratkaisujen täsmentyessä.

Valiokunnan lausunto HaVL 12/2020 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komissio on antanut oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa (JTF) koskevan alkuperäisen ehdotuksen (KOM(2020) 22 lopullinen) tammikuussa 2020 osana EU:n Vihreän kehityksen -kokonaisuutta. Taustalla on Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2019 vahvistama tavoite ilmastoneutraalista unionista vuoteen 2050 mennessä Pariisin ilmastosopimuksen mukaisesti sekä linjaus räätälöidyn tuen antamisesta oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin kautta alueille ja toiminta-aloille, joihin siirtymä vähähiiliseen talouteen vaikuttaa eniten. Hallintovaliokunta on antanut JTF-rahastoa koskevasta alkuperäisestä ehdotuksesta lausunnon HaVL 3/2020 vp — U 2/2020 vp.

Komission 28.5.2020 antama muutettu ehdotus sisältää JTF-rahaston kokonaismäärärahojen lisäyksen sekä varojen jakomenetelmää koskevat muutosehdotukset. Ehdotuksen käsittely kytkeytyy kiinteästi EU:n uusia rahoituskehyksiä ja elvytyspakettia koskeviin ratkaisuihin.

Komission alkuperäisessä ehdotuksessa rahaston kooksi esitettiin 7,5 miljardia euroa. Nyt komissio ehdottaa rahastoon 32,5 miljardin euron lisärahoitusta. Lisärahoituksesta 2,5 miljardia euroa tulisi EU:n tulevasta monivuotisesta rahoituskehyksestä ja 30 miljardia euroa uudesta elpymisvälineestä (U 27/2020 vp, E 64/2020 vp). JTF-rahaston kokonaisrahoitus olisi siten yhteensä 40 miljardia euroa. Monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitettu osuus (yhteensä 10 miljardia euroa) olisi jäsenvaltioiden käytössä koko kehyskauden 2021—2027, kun taas elpymisvälineen rahoitusta (30 miljardia euroa) voisi hyödyntää komission ehdotuksen mukaan vuosina 2021—2024.

Monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitettavaan JTF-rahoitusosuuteen olisi lisättävä 1,5—3-kertainen määrä kunkin jäsenmaan EAKR/ESR-allokaatiosta, kuten komission alkuperäisessä ehdotuksessakin. Vastaavaa siirtovelvoitetta ei liity elpymisvälineen rahoitukseen.

Varojen jakomenetelmän osalta komissio ehdottaa jäsenvaltioiden saannon alarajaa korotettavaksi siten, että jokainen jäsenvaltio saa vähintään 32 euroa/asukas vuosien 2021—2027 ohjelmakaudelle. Ehdotuksen mukaan mikään jäsenvaltio ei kuitenkaan voi saada yli 8 miljardin euron kokonaisrahoitusta. Tämän enimmäisrajan ylittävät laskennalliset saannot jaettaisiin muiden maiden kesken. Jakomenetelmää voidaan valiokunnan mielestä pitää perusteltuna, sillä se rajaa rahaston kriteerien pohjalta jäsenvaltioille kohdennettavaa maksimisaantoa ja turvaa myös tietyn vähimmäissaantotason jäsenvaltioille.

Hallintovaliokunta toteaa, että komission muutettu ehdotus vaikuttaa Suomen kannalta tässä vaiheessa suotuisalta. Selvityksen mukaan JTF-asetusehdotuksen muutokset tarkoittaisivat merkittävää lisäystä Suomen allokaatioon, joka olisi yhteensä 968 miljoonaa euroa (komission alkuperäisessä ehdotuksessa 165 miljoonaa euroa). Suomen saanto on noin 2,4 % kokonaisrahoituksesta eli enemmän kuin Suomen noin 1,7 %:n maksuosuus tulevalla kehyskaudella.

Hallintovaliokunta pitää valtioneuvoston linjauksia kannatettavina. Selvityksen mukaan tukien allokaatioavaimet ovat keskeisiä, kun arvioidaan eri ehdotusten taloudellisia vaikutuksia. Lisäksi taloudelliset vaikutukset tulevat riippumaan elpymisvälineen perustamisesta, koosta ja koheesiopolitiikan osuudesta kokonaisuudessa sekä EU:n tulevasta rahoituskehyksestä saavutettavasta sovusta. Tukien jakomekanismeihin ja taloudellisiin vaikutuksiin liittyy siten vielä epävarmuuksia, minkä vuoksi niihin tulee jatkokäsittelyssä kiinnittää erityistä huomiota.

Valiokunnan lausunto HaVL 12/2020 vp

Komission muutettu ehdotus ei sisällä muutoksia JTF-rahaston tavoitteisiin, rakenteeseen eikä rahastosta tuettaviin toimiin. Suomen saannon kasvaessa rahaston tuen tulisi olla kohdennettavissa mahdollisimman laajasti ilmastorakennemuutoksesta kärsiville alueille Suomessa. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että uuden rahaston kytkentä tulevaan alue- ja rakennepolitiikan ohjelmatyöhön säilyy. Koska rahoitettavat toimet voivat olla pitkälti samoja EAKR:stä ja ESR:stä rahoitettavien toimien kanssa, on kiinnitettävä huomiota rahastokohtaiseen rahoitusprofiilien suunnitteluun ja tuloksellisuuden seurantaan. Hallintovaliokunta on käsitellyt muun muassa tuen alueelliseen ja temaattiseen kohdentamiseen liittyviä kysymyksiä lausunnossaan HaVL 3/2020 vp ja uudistaa siinä esitetyt kannanottonsa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 15.7.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne